

que S. Felicis amator et cultor, qui tertio S. Felicis Natali hunc in modum canit:

*Nec modus est populis coëntibus agmine denso,
Nec requies; properant in lucem a nocte, diemque
Espectare piget: votis avidis mora noctis
Rumpitur; et noctem flammis funeralia vincunt.
Stipatam multis unam juvat urbibus urbem
Cernere; totque uno compulsa examina voto.*

Et quamvis toto anno ad Reliquias S. Felicis plurima miracula ederentur, maxime tamen Natali illius increbescabant, ut testatur S. Paulinus Natal. 7. Offerebant peregrini S. Felici munera, vela nimirum tegendis Ostiis; laminas argenteas ornandis liminibus, et tabulas, quibus beneficia accepta inscribebantur; cereos pictos, resque odoriferas, et liquores perfundendo Martyris tumulo, et id genus alia, de quibus S. Paulinus Natali VI. Notum etiam est ex remotis undique urbibus frequenti coetu populos ad venerandum S. Januari Martyris sepulchrum Neapolim convenisse. Peregrinatio ad S. Nicolaum apud Barium in Apulia frequentissima fuit, propter ingentia miracula, quae in dies edebantur. Petrus Damiani Sermone de S. Nicolao: *In testimonium, inquit, sunt peregrinationes ad Sanctum illius Corpus a finibus terrae susceptae, ut videantur, quae per eum sunt mirabilia.* Peregrinatio ad S. Martinum Turonensem celeberrima fuit, ut ex Scriptoribus Rerum Francicarum, praesertim Gregorio Turonensi liquet, qui de miraculis ad S. Martini Sepulchrum editis, quatuor libros edidit, praeter ea, quae de eodem argumento in *Historia de rebus Francorum*, et libris de gloria Martyrum passim plena manu inspergit. Ad hujus Sancti Basilicam Clotarius Imperator precandi gratia venit. Pipinus quoque infirmus eodem de latus est. Clodoveus in Alarium Gothorum Regem moturus, multis donariis missis ad Ecclesiam S. Martini, intercessione eius, victoriam obtinuit. Denique Peregrinationes sacrae faciunt ad laudem, gloriam et honorem Dei ac Sanctorum; recte igitur ac licite suscipiuntur. Est

enim manifestum signum, Deum, et Sanctos a nobis magni fieri, cum labore, et pericula itinerum sponte suscipiamus, ut Sanctorum Reliquias invisamus. Est opus poenitentiae, et satisfactionis, quia laboriosum, et poenale. Insuper auget devotionem: nam praesentia loci sancti vix dici potest quantum incutiat horrorem, quam tam excitet reverentiam, saepe etiam peculiari amore serimus erga Sancti alicuius memoriam, quae procul abest a nobis, et eo accedere non parum juvat. Pietatem et religiositatem peregrinationum validissime propugnarl Thomas Waldensis, Tom. 3. tit. 15.; Cardinalis Bellarminus, *De cultu Sanctorum* Lib. 3. cap. 8., Gretserus, *in quatuor Libris de peregrinationibus*, ubi multa scita et utilia reperiuntur; Theophylus Raynaudus, tom. 15. in opere cui titulus: *Heteroclyta Spiritualia* pag. 213. et seqq.

CAPUT IV.

De Sanctorum Reliquiis, earumque veneratione.

I. Ut ab ipso (1) nomine exordiamur, illud est notandum, nomen ipsum *Reliquias*, graece λειψανον, duplicum apud veteres significationem habere. Modo enim λειψανα Reliquiae integrum corpus Martyris notant, modo quamvis eius partem. Hinc Gregorius Nazianzenus *Oratione XVIII. de Laudibus Cypriani*, quod paullo ante σωμα corpus dixerat, mox eodem loco σγια λειψανα sacras reliquias appellat. Sic rursus λειψανα pro Martyrum Corporum vel minutissimis particulis accipiuntur, uti Constitutiones Apostolicae Lib. VI. capite ultimo: Των παρα Θεων ζωντων εδε τα λειψανα απιμα, eorum qui apud Deum vivunt, ne Reliquiae quidem sunt inhonoratae. Id ipsum statuas de latino *Reliquiarum* vocabulo. Reliquiarum ergo nomine primum quidem significare consuevimus mortales Sanctorum exuvias, idest sacra ipsa Corpora et partes eorum aliquas.

(1) Trombelli, *De cultu Sanctorum*. Dissertatio VII. Caput I. et seqq.

Atque in hac quidem significatione S. Ambrosius Epistola 22. *Adspicite, iequit, ad dexteram, adspicite ad sinistram, Reliquias Sacrosanctas* (idest Sanctorum Martyrum corpora). Illud semel admonuisse sat est, et validissimis argumentis ostendi posse in Sacrarum Reliquiarum numero locum semper habuisse Sanctorum Corpora, horumque particulas. Hunc ipsum honorem delatum fuisse Martyrum Sanguini, declarat diligens Christianorum stadium, ut fluentem e Martyrum vulneribus Sanguinem colligerent, praesidium scilicet sibi, posterisque haud leve futurum. Illustris est, cunctisque notissimus Prudentii locus in hymno 5. libri Περὶ ὁραῶν; in quo quidem hymno S. Vincentii Martyrum describitur, v. 541. quo Theologi merito utuntur, quum de cura, ac sollicitudine a Christianis adhibita in colligendis, servandisque apud se reliquiis agunt. En illum:

*Plerique vestem lineam
Stillante tingunt Sanguine,
Tutamen ut sacrum, suis
Domi reservent posteris.*

Sanctus Ambrosius in Epistola 22. aliud praebet nobis argumentum, quo intelligamus triumphalem Martyrum Sanguinem inter sacras Reliquias enumeratam fuisse a fidelibus, dum haec ait: *Et hic Sanguis (Sanctorum Martyrum Gervasii, et Protasii) clamat coloris indicio: Sanguis clamat operationis praeconio: Sanguis clamat passionis triumpho.* Monuit quoque Aringhus Romae Subterranea cap. 20. plurima etiam reperi in veteribus Coemeteriis vitrea, et figurina vascula, quibus Martyrum Sanguis exceptus est. Hic tantum addere libet non modo eum Sanguinem, qui e viventis Sancti corpore quomodocumque effluxit, verum etiam dum, qui e dudum mortui corpore per miraculum effluxit, inter Reliquias fuisse ab omnibus habitum. Porro Sanguinem e corporibus Sanctorum iam pridem mortuorum per miraculum quandoque emanasse, variis exemplis comprobat Beatissimus Pontifex Benedictus XIV. in paeclarissimo illo opere, quod de

Beatificatione, et Canonizatione scripsit. His addendi sunt dentes, unguis, crines, aliaque huius generis, quae partes humani Corporis integrales appellari solent. Haec quippe omnia si Sancti alicuius corporis partes fuerunt, iure meritoque inter sacras Reliquias enumerantur.

II. Est autem et aliud Reliquiarum genus Sanctis aliquibus peculiare, quod affine his videtur esse; quamvis enim pars corporis vera non sit, ad corpus tamen utcumque pertinet, quod ab eo scaturiat, et effluat. De liquore illo intelligo, qui ex aliquorum Sanctorum corporibus per summum, maximumque miraculum post multa etiam saecula effluit, emanatque. Varias toti Orbi notissimos Sanctos sacra manna scaturientes memorant erudit, et inter alios celebris est S. Nicolai manna, cuius quidem sacra ossa postquam etiam Barium in Apuliam translata sunt, mirabilem illum liquorem emittere minime desierunt. Historiam mannae S. Nicolai de Bario luculenter descripsit Antonius Beatillus. Vide Licetum, de quaesitis per Epistolam cap. 44.; Petram Sanctam de Miraculis perpetuis Ecclesiae Catholicae pag. 137.; Bordonum, de Miraculis Medit. 28.; ita ut Ferrandus Aniciensis in sua disquisitione Reliquaria Lib. 2. primae partis cap. 2. art. 4. haec de hoc continuato miraculo verba protulit: *Celeberrima est toto orbe Christiano iactata salutiferae illius mannae fama, quae a sacrosanctis Beati Nicolai Myrensis Episcopi pignoribus continent scaturigine dimanat.* S. Gregorius Turonensis Lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 50. testatur, suo tempore profluvium mannae salutaris e Sepulchro S. Joannis Evangelistae dimanasse. Et eodem Libro de Gloria Martyrum cap. 31. narrat mirabile mannae et olei profluvium e sepulchro S. Andreae. Apud Nicoporum Histor. Lib. 18. cap. 28. et 32. narratur corpus Sanctae Glyceriae in celebri Templo Heracleae positum pluribus miraculis fuisse illustratum, cum ex eius ossibus iugiter unguentum curandi morbos virtute præditum emanare soleat. In Martyrologio Romano ad diem 30. Aprilis commemoratio fit S. Laurentii Presbyteri, et Puerorum Martyrum, quos ille suscepserat educandos; et

ex eorum ossibus medicum liquorem manasse, Cardinalis Baronius in notis comprobavit.

III. Veste quoque, quasi preliosae, sacraeque Reliquiae habitae sunt, et per eas miracula saepe acta. At vero memoria profecto dignissima ea sunt, quae de sudariis, quae super languidos deferebantur a corpore Pauli, scripto tradidit S. Lucas *Act. Apost. c. 19. v. 12*. Nec obscurum id est, quod de Epipodii calceamento discimus ex *Actis Sanctorum Epipodii*, et *Alexandri apud Ruinart n. 3. et 14.* idest repertum illud a fidei muliere, tanquam thesaurum fuisse occupatum. De raptis certatim a populo Troiani Sanctissimi Episcopi vestibus, tradit Gregorius Turonensis in *Libro de Gloria Confessorum* cap. 59. Sed ante Gregorium Turonensem in eamdem sententiam haec tradiderat praeclarissimus Chrysostomus *Homilia octava ad populum Antiochenum*: *O quanta Sanctorum virtus! Non sola ipsorum verba, et corpora, sed et ipsa indumenta creaturae omni perpetuo sunt venerabilia.* Quibus ea adiunge probatissima exempla, quae suppeditant Paulinus Nolanus, in *Epistola 29. ad Severum*; *Paulus Diaconus*, *Hist. Miscell. Lib. 14.* de Theodosio Imperatore prope finem. Instrumenta Martyrii inter reliquias sunt numerata. Ex *Libro S. Ambrosii de Virginibus* clarissime patet non modo *Sanguinem triumphalem Sanctorum Vitalis, et Agricolae ab Ambrosio fuisse collectum*, adhibitumque in Altaris dedicatione, verum etiam illud ipsum Crucis lignum, cui Sancti illi fuere affixi, et clavos, quibus ea affixio peracta est. Ad eamdem consuetudinem respexit, eamque approbavit S. Gregorius Magnus, dum sacras Reliquias optantibus, fragmenta ferrearum catenarum, quibus vincitus fuerat Petrus, dono misit. Quid expressius legi potest iis, quae *Epistola quinta et vigesima sexta Libri primi ad Anastasiū Patriarcham Antiochenum his verbis tradit?* *Amatoris autem vestri Beati Petri Apostoli vobis claves transmisi*, quae super aegros positae multis solent miraculis coruscare. Et rursus *Epistola nona et trigesima eiusdem Libri ad Andream de Dibiria scribens*, eumdem morem appro-

bat, inculcatque, haec elocutus: *Praeterea sanctissimam clavem a S. Petri corpore vobis transmisi, quae super aegros multis solet miraculis coruscare. Eadem igitur catenae quae illa sancta colla tenuerunt, suspensae colla vestra sanctificant.* Consueverunt etiam fideles venerationem deferre locis omnibus, in quibus Sancti habitarunt, sed illis praesertim in quibus aut diutius permanserunt, aut quae praecclariori quodam opere, aut miraculo aliquo notiora reddiderunt. Hoc modo ut locus ille celebrior reddetur, erecta est Basilica S. Martini, ubi pauperem vestivit, quod novimus ex quinto epigrammate Lib. 1. Venantii Fortunati. Erectas etiam esse sacras aedes, ubi idem Martinus miracula edidit, significare videntur priora epigrammata Libri noni eiusdem Venantii Fortunati. Praecipue tamen ea loca honorare solebant fideles, quae gloria Sanctorum mors illustriora reddiderat. Erectas Romae fuisse sacras Basilicas in locis, in quibus Martyres passi sunt, testatur Laderchius in opere cui titulus: *De sacris Basilicis SS. Petri et Marcellini.* Huc etiam pertinet caput 40. Libri illius, quem de Miraculis S. Juliani Gregorius Turonensis inscripsit. Ex eo scilicet constat in honore fuisse fontem, in quo B. Martyris sanguis effusus est.

IV. Sanctorum corporum propinquitate adeo iuvari, et veluti sanctificari putavere Christiani res super eisdem corporibus aut etiam prope ea positas, ut quoniam difficultimum plerumque erat sacris ipsis Corporibus easdem res admovere, propterea vascula oleo plena super aut prope Sanctorum tumulos eorum corpora contegentes ponerent. Hoc de more agit Fontaninus in opere de *S. Augustini Corpore*, multosque testes ad eum comprobandum aptissimos adducit. Quos tamen omnes S. Johannes Chrysostomus praeit, cum suos Auditores hortatur *Homilia in S. Martyres*: *Ut oleum sumant, totumque suum corpus inungant; linguam, labia, cervicem, osculos; tum enim in ebrietatis naufragium minime incident: siquidem oleum odoris suavitate Martyrum certamina in memoriam revocat, et omnem lasciviam refraenat, atque in multa de-*

tinet patientia, animique morbos expugnat. Copiosissime autem de hoc more loquitur Gregorius Turonensis capite 2. libri 1. Miraculorum S. Martini, et miracula describit peracta per oleum ad tumulum S. Martini positum, *et iusti virtute infusa Sanctificatum.* Rursus ex sacrorum sepulchrorum contactu aliud Reliquiarum genus emersit, nempe *Brandea* (uti veteres appellabant) seu linteola Sanctorum Sepulchris applicata. Id porro non modo auctoritate S. Gregorii Magni fundatum est, verum etiam Gregorii Turonensis Libro de *Gloria Martyrum* capite 29. et Hormisdae Pontificis diu ante Gregorium Magnum tom. 5. Conciliorum pag. 548. Adeo vero insita fidelibus erat persuasio, qua putarent, quidquid Sanctorum tumulos contingit, veneratione quadam dignum esse, ut inter Reliquias interdum recensuerint pulverem ipsum, quo respergi solent sacri loculi, et memoriae in quibus Sanctorum corpora, et Reliquiae conditae sunt. S. Gregorius Nissenus Oratione in S. Theodorum ita loquitur: *pro magno munere acceptum suis a populis pulvrem quo conditorum, ubi Martyris corpus quiescit, obsatum est.* Quis etiam non stupeat ad ea, quae de pulvere desumpto ex Sanctorum sepulchro scriptis prodidit Gregorius Turonensis Lib. 8. *Hist. Francorum* cap. 15.; *et de Gloria Martyrum* cap. 50?

V. Nunc ad illam disputationum nostrarum partem convertendus est animus, quae praestantior est, ostendendumque a primis usque Ecclesiae saeculis sacram honorem Sanctorum Reliquiis fuisse adhibitum. Non levem curam, diligentiamque adhibebant Christiani perquirendis, servandisque Sanctorum Reliquiis, ut in servatis, honoratisque Reliquiis venerarentur Sanctos. Primi Christiani Hierosolymitanae Ecclesiae, Cathedram Sancti Jacobi Apostoli venerati sunt, longe ante quarum Saeculum: de qua Eusebius Libro septimo *Historiae Ecclesiasticae* capite 19. Valesianae versionis: *Sane, inquit, et Jacobi illius Cathedram, qui primus Hierosolymorum Episcopus ab ipso Servatore, et ab Apostolis est constitutus, et quem fratrem Domini cognominatum fuisse divina testan-*

tur volumina; ad nostra usque tempora conservatam, Fratres illius Ecclesiae, iam inde a maioribus, magna prosequuntur reverentia: satis perspicue declarantes, qualiter tum antiquiores, tum nostri temporis Christiani viros sanctos ob ipsorum erga Deum amorem, debito semper honore venerati sunt, et hactenus venerantur. Huc etiam spectare arbitror commudem illam Christianis insitam persuasionem, qua putabant Sanctorum reliquias *thesauro quovis esse pretiosiores: thesauros esse inaestimabiles*, cuius quidem persuasionis manifesta habemus monumenta in Actis SS. Ignatii, Polycarpi, Theodoti, et septem Virginum, aliisque multis apud Ruinartum *Acta SS. Martyrum.* Porro ad hanc tum persuasionem, tum venerationem testificantur caro pretio emebant, amplectebantur, osculabantur, splendidis, ac pretiosis vestibus obtegebant Sanctorum Martyrum corpora, aromatibus pretiosissimis condiebant, nullum denique omittebant honoris argumentum erga sacra Martyrum corpora. Quod vero sacer fuerit hic honor, dignosce ex eo, quod in loco sacro (si fieri id poterat), immo sub Altari ipso, conderentur, veluti idoneo, atque aptissimo loco. Sed alia offerenda sunt expressissima venerationis delatae Sanctorum Reliquiis, argumenta. Id indicatur in Actis vetustissimorum Martyrum Symphorosae, et septem filiorum eius: quippe in iis haec leguntur apud Ruinart num. 4. *Post haec quievit persecutio anno uno, et mensibus sex; in quo spatio omnium honorata sunt corpora, et constructis tumulis condita cum omni diligentia, quorum nomina descripta sunt in libro vitae.* Basilius in Homilia vigesima de quadraginta Martyribus dicit, illorum Reliquias per varia loca dispersas fuisse, quibus et ornamento sint, et praesidio. Et in Epistola CCXLI. Martyrum Reliquias militi ad se rogat, et in CCCCVIII. Arcadio Episcopo gratulatur, quod Basiliacum conderet, ac promittit SS. Martyrum Reliquias, sicubi reperire poterit, ad eum destinaturum. Sed nihil illustrius est, et ad hoc argumentum expressius, in quo modo versamur, Oratione in S. Theodorum Martyrem S. Gregorii Nysseni: in quam omnium, quae ad Sancto-

rum cultum attinent, de quibus controversiam movent nobis Protestantes, diserta et luculenta testimonia concessit. Primum in ipso Orationis aditu beneficium hoc refert acceptum, quod anno antecedente ingruentes Scytas intento signo Crucis averterat. Tum vero Martyris gloriam decusque praedicat, non solum animae ipsius, sed etiam corporis; de quo ita scribit: *Quod cum multo honore, cultuque compositum, et ornatum honeste in sacro loco collocatum est, rei instar pretiosissimae ad regenerationis tempus reservatum.* Excitandum nunc est ingens illud Orientalis, immo totius, quam late diffunditur, Ecclesiae lumen S. Joannes Chrysostomus. Is in calce Homiliae LXXVI. de Sanctis Juventino, et Maximino, quorum Reliquias in unum loculum impositas fuisse dicit, eos vocat columnas, et turres, et luminaria Ecclesiae, tum populum sic hortatur: *Assidue itaque ad illos veniamus, et loculum contingamus, et cum fide Reliquias eorum circumpleteamur.* In Oratione vero de Sancto Ignatio Martyre Antiochenensis fideles exhortatur, ut quocumque in vitae statu fortunaeque versantur, ad Sancti illius Reliquias Martyris, et ad eius sepulchrum frequenter accurvant; ut vel bona, quibus carent, per illum impetrent, vel quae iam adepti sunt, perpetua sibi faciant. Et in Homilia XCII. de S. Juliano Martyre, ad eius sepulchrum, et sacras Reliquias ait daemones contremiscere. Tum in Homilia XCIV., divinam quandam vim assistere ad Sanctorum Corporibus, quae daemones perterrefacit, et in fugam coniicit. In Homilia demum XLV. de Sanctis Beerenice, Prodoce, et Domina. *Forte inquit, ingens in vobis concitatum est desiderium Martyrum istorum.* Cum hoc igitur ardore accedamus ad reliquias ipsorum, amplectamur eorum loculos.

VI. Quantum operae S. Hieronymus contulerit, ad Reliquiarum cultum contra Vigilantii conatus tuendum, ignorat nemo. Lege quaeso, quae in laudatissima Epistola ad Riparium, et in peculiari libello contra Vigilantium edito, ea de re disputat. S. Augustinus in Libro XXII. de Civitate Dei capite VIII. longissimam narratio-

nem explicat miraculorum, quae in Africa suo tempore gesta certissimis testibus compererat; praesertim per Sancti Stephani Reliquias nuper inventas, et in loca varia dispersas, nec non Sanctorum Gervasii et Protasii. Idem quoque in Epistola centesima tertia, de honorandis Reliquiis memorabilem sententiam his verbis edidit: *Portant sane Reliquias Beatissimi et gloriosissimi Martyris Stephani; quas non ignorat Sanctitas vestra, sicut et nos fecimus, quam convenienter honorare debeatis.* Jam Paulinus Nolanus Episcopus cerebrimam religiosi eiusdem ritus mentionem inculcat, ut in Natali Sexto S. Felicis testatur. Prudentius in triumphis Martyrum eleganti carmine describindis, saepius eorumdem Reliquias, ac tam bis cultum, et honorem tributum, quam identidem relata beneficia commemorat, ut in Hymno primo de SS. Hemiterio, et Chelidonio. Gaudentius Brixianus in Tractatu XVII. de Dedicatione Basilicae SS. Quadraginta Martyrum, praedicat se multas Sanctorum collegisse Reliquias, et in ea collocasse Basilica, cuius se dedicationem conventu Praesulum, et festivo apparatu reliquo, tum vero Sermone illo celebrasse profitetur: *Nam ut venerandas Sanctorum Reliquias haberemus, Deus noster tribuit. Deinde ut hanc honori eorum fundare Basilicam valeremus, ipse largitus est: et hodie, ut adepti summorum sacerdotum praesentiam, Dedicationem celebrare mereamur, ipse concescit.* Religiosum sacrarum Reliquiarum cultum ex Ecclesiae fide ac disciplina, pariter adstruunt ac docent S. Maximus Taurinensis, in Homilia de Natali Tauricorum Martyrum; S. Leo, Sermone II. de Natali Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli; Auctor Homiliarum, quae sub Eusebii Emisseni nomine circumferuntur, in Homilia de S. Stephano; Gregorius Turonensis, passim cum in Historia Francorum; tum in Libro de Gloria Confessorum, tum etiam in Libro de Miraculis; Fortunatus Pictiensis, Libro sexto ad Jovinum; S. Gregorius Magnus, Epistola 50. Praeterea crebra mentio est apud rerum Ecclesiasticarum Scriptores inventarum identidem sacra rum Reliquiarum, et magno cum honore ab Ecclesiis

exceptarum, et per Christianas omnes provincias distributorum. Memorabilis est imprimis, et gravissimorum auctoritate Patrum testatissima S. Stephani protomartyris Reliquiarum inventio, quando Luciano viro Sancto revelavit Deus locum sepulchri, et reliquiarum corporis Sancti Stephani primi Martyris, ut scribit Marcellinus Comes in Chronico: nec non Alexandrinum Chronicon. Ac Lucianus ipse totam hanc historiam graeco sermone ad omnes Ecclesias perscripsit, ut auctor est Marcellinus. De hoc etiam fidem facit Augustinus. Sic reliquias Sancti Joannis Chrysostomi Constantinopolim revectas, et ab Teodosio juniori magno cum honore susceptas proditum est memoriae: idque refert Marcellinus idem, et Socrates Lib. 7. cap. 45. Idem Sancti Eustachii Antiocheni Episcopi Reliquiae, Zenone imperante, Philippis Thraciae Antiochiam reportatae sunt, easque magna cum veneratione cives excepérunt, ut est in Collectaneis Theodori Lectoris. S. Germanus, Parisiensis Episcopus, Hierosolymam ad invisa loca sancta profectus, in reditu Justinianum adiit: et ab eo humanissime suscep̄tus, multis ab eodem oblatis muneribus spretis, Reliquias tantummodo Sanctorum expetiit (ait Aimonius) ac tum particulam spineae coronae Domini Jesu Christi, tum Reliquias Innocentium, unaque brachium S. Georgii Martyris accepit. Quae vir Dei, inquit, Gregorius Turonensis Lib. 3. c. 20. Lutetiam reversus, in Ecclesia sanctae Crucis, sanctique Vincentii condidit. Ex Pelagii Papae primi Epistola VIII. et XII. discimus Childebertum Regem ab Romano Pontifice Reliquias Apostolorum, aliorumque Sanctorum Martyrum impetrasse. S. Gregorius Papa re ipsa, et appellatione Magnus, in variis suis Epistolis variorum Sanctorum Reliquias mittere se scribit, et ut honore debito suscipiantur; ac deinceps habeantur, admonet.

CAPUT V.

De cura a Christianis adhibita in comparandis Reliquiis, et de honorifica earum custodia.

I. Ab Apostolicis usque (1) temporibus cura, et diligenzia a fidelibus adhibita fuit in comparandis sacris Reliquiis. Ex Epistola Smyrnensis Ecclesiae apud Cotelerium num. 18. discimus non levem operam impendisse Judaeos, ne Christiani sacrum Polycarpi Corpus obtinerent: adeo ut videns Centurio a Judeis ortam contentionem, corpus in medio ignis positum exusserit. Atque ita Christiani possea ossa illius (Polycarpi) gemmis pretiosissimis exquisitora, et super aurum probatoria tollentes, ubi decebat, deposituerunt. Haud absimilem probationem ad eamdem Christianorum curam testificandam praebent Acta S. Fructuosi apud Ruinartium, qui Valeriano et Gallieno imperantibus, martyrium subiit. Ut eadem sacra Corpora, auro scilicet, gemmisque pretiosiora, obtinerent, quandoque non levem pecuniam impenderunt fideles. In actis SS. Firmi et Rustici a Clarissimo Massieo editis, ad rem praesentem haec pertinent: Propterea pag. 548. col. 2. edit. Veronae Terentius cum Gaudentio filio data priorum multitudine, emerunt Beatorum Corpora Martyrum Firmi et Rustici, ut thesauros sibi conderent in aeternum. His subiiciendus est Paulus Diaconus, Lib. 6. de gestis Longobardorum cap. 48. part. 1. tom. 1. Rerum Italicarum pag. 506.; quippe qui narrat a Luitprando Longobardorum Rege ingens pretium fuisse persolutum, ut Corpus Beatissimi Augustini a Barbarorum manibus redimeret. Sed cur in his describendis immoror, quando quidem creberrima horum exempla extant? Sane egregius Baronius haec generatim tradit in Annotationibus ad Martyrologium Romanum ad diem 7. Aprilis Litt. D. in fine:

(1) Trombelli, *De Cultu Sanctorum*. Dissertatio VII. Caput VI. et seqq.